

Сергій Анатолійович ЧИЖ,

кандидат юридичних наук

(Харківський національний університет внутрішніх справ, м. Харків)

СЛІДЧІ (РОЗШУКОВІ) ДІЇ ЯК СПОСІБ ПЕРЕВІРКА ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ В УМОВАХ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена дослідженню сутності та місця окремих слідчих (розшукових) дій у системі процесуальних способів перевірки доказів у кримінальних провадженнях в умовах воєнного стану. Акцентовується увага на тому, що здійснення кримінального провадження, пов'язане з воєнним станом є відносно новим напрямом наукових досліджень. Здійснено детальний аналіз положень КПК України, що регламентують особливості здійснення окремих слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану, зокрема, щодо спрощення процесуального порядку їх проведення. Визначено, що такі слідчі (розшукові) дії, як слідчий експеримент, проведення експертизи, використання показань під час доказування в умовах дії правового режиму воєнного стану здебільшого не можуть здійснюватись за загальними умовами, передбаченими кримінальним процесуальним законодавством. Надаються пропозиції щодо удосконалення кримінальної процесуальної діяльності, спрямовані на ефективність досудового розслідування, дотримання прав і свобод учасників кримінального провадження.

Ключові слова: кримінальний процес, воєнний стан, доказування, елементи процесу доказування, перевірка доказів, слідчі (розшукові) дії.

Постановка проблеми. Питання як загальних положень доказування у кримінальному процесі, так і окремих його елементів постійно знаходяться в полі зору представників наукової спільноти і практиків, а деякі з них продовжують залишатися предметом бурхливих дискусій, що безпосередньо вказує на їхню актуальність і спонукає до подальшого дослідження. Виняткової важливості вони набувають від початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 р. і видання Указу Президента України № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні»¹. Дійсно «збройна російська агресія істотно вплинула на життя кожного українця. Так, обороняючись від неї і потерпаючи від суттєвих як людських, так і економічних втрат, Україна набула статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, та активно

¹ Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р.
URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

продовжує проєвропейські реформи в різних сферах суспільного життя, які не оминули і сферу кримінальної процесуальної діяльності. На жаль, правоохоронні і судові органи не були належним чином підготовлені до роботи за таких умов, до того ж, саме законодавство не надавало можливості за воєнних реалій оптимізувати їх діяльність»¹.

З огляду на вказане, з метою наближення кримінальної процесуальної діяльності до воєнних реалій, законодавцем прийнято низку законів, зокрема, Законом України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану» від 14 квітня 2022 р.² до положень КПК України внесено окремі зміни в частині питань доказування. Перш за все, вказане обумовлюється тим, що завдяки належно зафіксованим і збереженим доказам, у подальшому видається можливим притягнути до кримінальної відповідальності окупантів за злочинні діяння вчинені ними на території України. Окреслене також безпосередньо розповсюджується і на аспекти перевірки доказів у кримінальних провадженнях в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Цьому питанню були присвячені роботи багатьох учених, таких як В. В. Вапнярчук, Г. І. Глобенко, І. В. Гловюк, М. М. Єфімов, О. В. Капліна, Є. Г. Коваленко, Ю. А. Комісарчук, О. В. Лазукова, І. В. Літвінова, О. В. Литвин, Т. О. Лоскутов, Б. Є. Лук'янчиков, В. Т. Маляренко, О. М. Несінов, В. Т. Нор, В. М. Плетенець, Н. З. Рогатинська, О. В. Ряшко, Ю. В. Ситрик, В. М. Тertiшник, Г. К. Тетеряттк, Б. В. Шабаровський, М. Г. Щербаковський та інші. Втім, в умовах сьогодення, питання щодо способів оцінки доказів потребують нового переосмислення.

Мета статті – надати характеристику слідчим (розшуковим) діям як способу перевірки доказів у кримінальному провадженні в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Повертаючись до ч. 1 ст. 223 КПК України можна дійти висновку, що один із способів перевірки доказів є проведення слідчих (розшукових) дій. З вищевказаною статтею тісно поєднані положення ч. 2 ст. 106 КПК України: «До складу слідчої (розшукової) дії входять також дії щодо належного упакування речей і документів та інші дії, що мають значення для перевірки результатів процесуальної дії»³. В контексті розгляду вищевказаного аспекту зауважимо, що «матеріальний об'єкт може використовуватись у процесі доказування в якості речового доказу виключно за умови його перебування

¹ Глобенко Г. І. Регламентация окремих питань щодо здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану потребує вдосконалення // Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 19 квіт. 2024 р.). Вінниця: ХНУВС. 2024. С. 351.

² Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 14.04.2022 р. 2201-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.

³ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

у безпосередньому зв'язку з подією кримінального правопорушення»¹.

Окремі правники поміж всіх слідчих (розшукових) дій як до способів, що спрямовані виключно на перевірку доказів відносять пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент та одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб². Водночас в рамках нашого дослідження розглянемо і інші слідчі (розшукові) дії.

Варто наголосити, що отримання показань, а саме проведення допиту учасників кримінального провадження є невід'ємною та необхідною частиною розслідування і важливим інструментом для виявлення всіх обставин вчиненого кримінального правопорушення. В рамках розгляду досліджуваного питання Т. О. Лоскутов наголошує на тому що «у змісті діючих кримінальних процесуальних норм нещодавно з'явилися положення щодо особливостей проведення допиту в період воєнного стану. З урахуванням того, що обставини проведення бойових дій можуть створювати перешкоди щодо виконання усіх процесуальних вимог реалізації допиту у кримінальному провадженні його правову регламентацію було адаптовано під умови воєнного стану»³. Дійсно, Законом України від 14 квітня 2022 р. «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану»⁴, внесено зміни щодо регулювання процедури допиту. Запропоновані законодавцем новації здебільшого стосуються безпекової складової учасників кримінального провадження і можливості застосування, що є важливим, саме доступних технічних засобів фіксування. Втім, не можна не погодитися з переконанням деяких дослідників, що «для уникнення певних ризиків варто уважно розглядати переваги використання відеозапису замість прямої участі свідків у кожній конкретній ситуації. Також потрібно врахувати додаткові процедурні заходи, такі як забезпечення адекватного перехресного допиту через відеозв'язок, залучення фахівців для аналізу відеоматеріалів з метою перевірки їхньої цілісності та автентичності тощо»⁵.

На слушну думку І. В. Літвінової «допит обґрунтовано належить до найпоширеніших та інформативних слідчих (розшукових) дій. Він не тільки дозволяє отримати свідчення особи, яка допитується, але й забезпечує обвинуваченому, підозрюваному, потерпілому можливість відстоювати свої

¹ Глобенко Г. І. Речові докази у кримінальному процесі: окремі питання теорії і практики. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 209. DOI: <https://doi.org/10.32782/kjp/2022.4.31>.

² Доказування на досудовому розслідуванні : навчальний посібник / О. О. Волобуєва, С. Г. Городецька, Т. О. Лоскутов, А. О. Шапарь. Київ : ВД Дакор, 2022. С. 52.

³ Лоскутов Т. О. Правова регламентація допиту в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2022. Вип. 71. С. 316. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2022_71_55.

⁴ Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 14.04.2022 р. 2201-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.

⁵ Лук'янчиков Б. Є., Стадник В. Я., Степанченко А. Д. Процесуальний порядок проведення допиту під час воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 392–394. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2024/94.pdf.

інтереси»¹. У кримінальному процесі найбільш поширеною слідчою (розшуковою) дією є допит того чи іншого учасника, а отже у природі немає кримінальних проваджень, в яких не було б протоколу допиту. Втім, процедура його проведення і відповідно отримання інформації від допитуваного, а особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану, є надто складною, що може призвести до спотворення важливої інформації. Окреслена процедура проходить через такі дії як сприйняття і передавання інформації допитуваною особою, і відповідно сприйняття та фіксування слідчим, дізнавачем, прокурором, судом цієї інформації від допитуваного. Відповідно помилки у кожному з елементів зазначеної структури можуть призвести до суттєвих викривлень, а отже вимагає перевірки. На нашу думку, важливим чинником для їх недопущення є передбачена ст. 107 КПК України можливість застосування технічних засобів фіксування кримінального провадження. Більш того про можливість застосування фотозйомки, аудіо- та/або відеозапису під час допиту йде мова безпосередньо в приписах ч. 5 ст. 224 КПК України. Більш того, в умовах дії правового режиму воєнного стану про це прямо йдеться в ст. 615 КПК України «за відсутності можливості складання процесуальних документів про хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій фіксація здійснюється доступними технічними засобами з подальшим складенням відповідного протоколу...»².

Окремої актуальності набувають питання щодо допиту військовополонених російської федерації, під час проведення якого також здійснюється перевірка раніше отриманої доказової інформації про відповідні події, що сталися під час воєнних дій. Так, О. В. Лазукова вважає, що «слідчі мають отримати від військовополонених детальні свідчення та інформацію щодо подій, до яких вони були причетні або були свідками. Це може стосуватися їх участі в бойових діях, порушенні міжнародного гуманітарного права, вчинення кримінальних правопорушень або інших подій, що мають важливість для розслідування. Вони можуть допомогти у встановленні фактів, ідентифікації винних осіб. Також допит може бути важливим засобом захисту прав військовополонених»³. У контексті розгляду цього питання слід звернути увагу на правила проведення допиту полонених, що знайшли своє закріплення у нормах міжнародного гуманітарного права, а саме у ст. 17 Женевської конвенції про поводження з військовополоненими, згідно якої допит військовополонених здійснюється мовою, яку вони розуміють⁴.

¹ Літвінова І. Ф. Підстави проведення слідчих (розшукових) дій та їх доказування у процесуальній діяльності прокурора. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 3. Том 2. С. 147.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

³ Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2018. С. 63–68.

⁴ Женевська конвенція про поводження з військовополоненими : Міжнародний документ ООН. Конвенція від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.

Перевірка показань також здійснюється під час одночасного допиту двох чи більше вже допитаних осіб, метою проведення якого є встановлення причин розбіжностей в показаннях раніше допитаних осіб. Так, О. В. Капліна цілком справедливо звертає увагу на те, що «не тільки ці причини повинні бути підставою для проведення «очної ставки», а й перевірка правдивості одержаних раніше показань, з'ясування питання про те, хто саме дає правдиві показання та якщо можливо усунення цих розбіжностей»¹. Отже, одночасний допит слід проводити не лише для перевірки достовірності наданих раніше показань кожного із допитуваних, а й безпосередньо для з'ясування тієї чи іншої обставини, що має значення для кримінального провадження. З цього випливає, що досліджувана слідча (розшукова) дія також направлена і на збирання нових доказів, направлених на перевірку попередніх показань допитаних осіб.

Узагальнюючи питання проведення допиту в умовах правового режиму воєнного стану слід акцентувати увагу на тому, що його процедура є складною і багатогранною, а отже мають враховуватися всі обставини, що безпосередньо пов'язані з екстремальними умовами війни. До таких умов повинні адаптуватись як методи, так і стратегії допиту, враховуючи при цьому основні засади законності і етики. З огляду на вказане, надто важливим є дотримання прав допитуваних осіб, недопущення щодо них будь-яких форм тиску чи катувань. Водночас, успішне проведення допиту може значно вплинути на ефективність розслідування, що має суттєве значення для забезпечення національної безпеки країни в реаліях сьогодення.

Як відомо, крім показань процесуальним джерелом доказів є висновок експерта (ч. 2 ст. 84 КПК України). Дійсно «ефективність досудового розслідування нерозривно пов'язана з широким спектром використання спеціальних знань, які в першу чергу, застосовуються у формі проведення широкого кола судових експертиз². Проведення відповідного дослідження може стати необхідним за випадків, коли без висновку експерта слідчий, дізнавач, прокурор, суд не може отримати інші докази для прийняття обґрунтованого кінцевого рішення в кримінальному провадженні.

На слушну думку В. В. Вапнярчука «специфіка висновку експерта в системі інших форм існування доказової інформації полягає в тому, що за допомогою спеціальних знань експерта і проведених ним досліджень стає можливим виявлення прихованої, недоступної безпосередньому сприйняттю інформації, встановлення суттєвих для кримінального провадження обставин (приміром, осудності особи, приналежності предмета до холодної чи вогнепальної зброї, певної речовини до

¹ Капліна О. В. Проблеми вдосконалення нормативного регулювання проведення слідчих (розшукових) дій. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 40–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2015_1_6.

² Глобенко Г. І. Отримання зразків для експертизи: процесуальні та криміналістичні аспекти // Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 8 листоп. 2017 р.). Харків, 2017. С. 251.

наркотичної тощо)»¹. Втім, слід мати на увазі, що жоден доказ, зокрема, й висновок експерта, не має наперед встановленої сили (ч. 2 ст. 94 КПК України)², «висновок експерта не є обов'язковим для особи або органу, яка здійснює провадження, але незгода з висновком експерта повинна бути вмотивована у відповідних постанові, ухвалі, вирoku (ч. 10 ст. 101 КПК України)³. Проте на переконання О. М. Несімова в практичній площині «останнього правила майже не дотримуються. У більшості випадків суд та слідчий (прокурор) ставляться до висновку експерта як до непорушної істини, яка є основною та вирішальною для обґрунтування обвинувачення та подальшого постановлення вирoku»⁴. Зі свого боку зазначимо, що експерт, як і будь-який інший учасник кримінального провадження може помилятися, зокрема як в процесі проведення експертизи, так і підготовці її висновку, що призведе до визнання доказу недопустимим. Як зазначає М. Г. Щербаковський, поширеним способом перевірки експертного висновку у випадку сумніву в достовірності встановлених експертом фактичних даних є призначення слідчим, судом нової експертизи для вирішення тих самих питань із дослідження тих самих об'єктів, що перевіряються⁵.

Отже висновок експерта, як і будь-який інший доказ, має піддаватися ретельній перевірці, а особливо в умовах дії правового режиму воєнного стану. Перш за все, це обумовлюється тим, що результати судових експертиз, відображені у висновках експертів, допомагають у встановленні обставин, що підлягають доказуванню при розслідуванні порушень законів та звичаїв війни, ідентифікації потерпілих та правопорушників, відновленні механізму події правопорушення⁶. З огляду на це окремі дослідники акцентують увагу на порядку опису ушкоджень та їх морфологічних особливостях. На їх переконання це допоможе підтвердити характер, механізм та давність ушкоджень та надати обґрунтовано-підтверджені відповіді на питання органів досудового розслідування та суду⁷.

Однією з слідчих (розшукових) дій, що безпосередньо спрямована на

¹ Вапнярчук В. В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування : монографія. Харків : Юрайт, 2017. С. 307.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

³ Там сам.

⁴ Несінов О. М. Використання недоліків у висновках експертів на користь сторони захисту. *Адвокат*. 2017. № 3. URL : <https://iadvocate.com.ua/vykorystannya-nedolikiv-u-vysnovkah-ekspertivnakoryst-storony-zahystu/>.

⁵ Щербаковський М. Г., Дементьев М. В. Перевірка висновку експерта. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3 (98). С. 211.

⁶ Матисякевич В. Р., Антонюк П. Є. Можливості судових експертиз щодо встановлення обставин під час розслідування порушень законів та звичаїв війни // *Судова експертиза в період дії воєнного стану: проблеми теорії та практики: збірник матеріалів I Всеукраїнської наук.-практ. конф.* (Київ, 29 лютого 2024 р.). Вінниця : ТВОРИ, 2024. С. 73.

⁷ Ергард Н. М., Кубаля С. М., Ситник Ю. В., Богдаш В. В., Селін В. С. Актуальні питання проведення судово-медичної експертизи під час воєнного стану // *Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference*. BoScience Publisher. Chicago, USA. 2022 (18.05-20.05.2022). Pp. 104-109 URL: <https://sci-conf.com.ua/xiimezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-odern-directions-ofscientific-research-development-18-20-maya-2022-goda-chikago-ssha-arhiv/>

перевірку доказів, є слідчий експеримент. Про її перевірочний характер йдеться в приписах ч. 1 ст. 240 КПК України: «З метою перевірки і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань»¹. На нашу думку, більш повне визначення слідчого експерименту, як різновиду слідчої (розшукової) дії, сформулювали Ю. А. Комісарчук і О. В. Ряшко, які зазначають, що «він проводиться слідчим або прокурором, відповідно до ст. 240 КПК України, для перевірки версій, припущень слідчого з метою перевірки фактичних даних, отриманих у результаті допиту підозрюваного, свідка, потерпілого, виконання інших слідчих (розшукових) дій»². Дійсно слідчий експеримент проводиться з метою перевірки тих відомостей, що були надані безпосередньо в показаннях вищевказаних учасників кримінального провадження.

Так, в умовах дії правового режиму воєнного стану за його допомогою можна перевірити показання свідка, потерпілого в частині, що стосується можливості спостереження обставин, про які вони надали у своїх показаннях. Зокрема, свідки у своїх показаннях могли повідомляти про те, що коли перебували у відповідному приміщенні або ділянці місцевості бачили певні обставини вчиненого кримінального правопорушення, наприклад: а) як військовослужбовець російської армії надавав злочинний наказ про страту військовополонених; б) про обставини нанесення тілесних ушкоджень у спосіб наданий в його показаннях, тощо.

Зі свого боку потерпілий у своїх показаннях може надавати свідчення про обставини насильства сексуального характеру з боку російських військовослужбовців. В контексті розгляду окресленого аспекту М. М. Єфімов, М. В. Плетенець цілком обґрунтовано акцентують увагу на тому, що отримання необхідної інформації щодо обставин насильства сексуального характеру в умовах воєнного стану досить часто обумовлює необхідність надання допомоги їх жертвам та/або свідкам. При цьому зазначене може вимагати значних зусиль фахівців відповідного профілю. Водночас перелік спеціалістів визначається у кожному конкретному випадку³. Доречно зазначити, що згідно положень ч. 3 ст. 240 КПК України участь спеціаліста під час проведення слідчого експерименту не є обов'язковою, але на наше переконання для ефективності його проведення, вона є необхідною.

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

² Комісарчук Ю. А., Ряшко О. В. Підстави та процесуальний порядок проведення слідчого експерименту. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. Вип. 3. С. 248.

³ Єфімов М. М. Методика розслідування кримінальних правопорушень проти моральності: наукові та праксеологічні основи : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2020. С. 290; Плетенець В. М. Сексуальне насильство в умовах воєнного стану в Україні: становище й шляхи підвищення ефективності його виявлення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*, 2022. № 2(98). С. 230.

З питань організації його проведення Н. З. Рогатинська наголошує на тому, що «одним із чинників, які підвищують результативність слідчого експерименту, є своєчасність його проведення, оскільки невинуватені зволікання можуть призвести до того, що у суб'єкта, який перевіряється, зникне бажання відтворити певні дії, реконструювати обстановку чи обставини розслідуваної події або не зворотно зміниться місце проведення слідчого експерименту»¹. Особливої актуальності ці погляди набувають саме в умовах правового режиму воєнного стану.

До речі, окремі правники цілком слушно наголошують на необхідності проведення повторного допиту учасників кримінального провадження після проведення слідчого експерименту, якщо його результати дозволяють зробити обґрунтований висновок про недостовірність їх показань, для перевірки яких він безпосередньо і проводився². З огляду на це слід зазначити, що на відміну від ч. 14 ст. 352 КПК України, яка регламентує процедуру проведення повторного допиту під час судового розгляду, приписи ст. 224 КПК України не передбачають можливості його проведення під час досудового розслідування. Втім, у практичній площині зважаючи на те, що нові докази суперечать попереднім, проведення повторного допиту є обов'язковим.

В умовах дії правового режиму воєнного стану складність його проведення: по-перше, полягає в тому, що згідно ч. 4. ст. 240 КПК України проведення слідчого експерименту допускається за умови, що при цьому не створюється небезпека для життя і здоров'я осіб, які беруть у ньому участь³, а по-друге, є його проведення в умовах, максимально наближених до тих, за яких подія вчиненого кримінального правопорушення мала місце в минулому. Отже, у випадках пов'язаних з активними воєнними діями, замінуванням територій, суттєвим пошкодженням відповідних приміщень перевірити і уточнити відомості, що мають важливе значення для кримінального провадження надто ускладняється або взагалі унеможлиблюється. Окреслені чинники мають обов'язково враховуватись слідчим і процесуальним керівником під час його організації і проведення.

Ще одним прикладом перевірки доказів у кримінальному провадженні в умовах дії правового режиму воєнного стану є допити понятих, які були присутні під час проведення відповідної слідчої (розшукової) дії, звісно з обов'язковим врахуванням положень п. 1 ч. 1 ст. 615 КПК України щодо безпечності життя та здоров'я. Їх показаннями здійснюється перевірка фактичних даних, що зафіксовані у протоколі слідчої (розшукової) дії, під час якої вони запрошувались і були безпосередньо присутніми.

Висновки. Сутність перевірки доказів слід пов'язувати як з розумовим процесом суб'єктів доказування, так і з їх практичною діяльністю, що

¹ Рогатинська Н. Деякі особливості проведення слідчого експерименту у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 2. С. 150. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2016_2_30.

² Там само. С. 152

³ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

здійснюється, зокрема і шляхом проведення слідчих (розшукових) дій. До розумової діяльності слід віднести зіставлення відповідного доказу з вже наявними у кримінальному провадженні, а також встановлення їх джерел. Практична діяльність спрямована на отримання інших доказів, які б підтверджували або спростовували доказ, що перевіряється. Таким чином, перевірка доказів поєднує в собі логічно-розумові прийоми та практичну діяльність суб'єктів кримінального процесу за допомогою зазначених у КПК України способів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Вапнярчук В. В. Теорія і практика кримінального процесуального доказування : монографія. Харків : Юрайт, 2017. 408 с.
2. Глобенко Г. І. Отримання зразків для експертизи: процесуальні та криміналістичні аспекти // Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 8 листоп. 2017 р.). Харків, 2017. С. 251–252.
3. Глобенко Г. І. Речові докази у кримінальному процесі: окремі питання теорії і практики. *Київський часопис права*. 2023. № 4. С. 208–212. DOI: <https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.31>.
4. Глобенко Г. І. Регламентація окремих питань щодо здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану потребує вдосконалення // Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 19 квіт. 2024 р.). Вінниця: ХНУВС. 2024. С. 351–353.
5. Доказування на досудовому розслідуванні : навчальний посібник / О. О. Волобуєва, С. Г. Городецька, Т. О. Лоскутов, А. О. Шапарь. Київ : ВД Дакор, 2022. 120 с.
6. Ергард Н.М., Кубаля С.М., Ситник Ю.В., Богдаш В.В., Селін В.С. Актуальні питання проведення судово-медичної експертизи під час воєнного стану // Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Chicago, USA. 2022 (18.05-20.05.2022). Pp. 104-109 URL: <https://sci-conf.com.ua/xiimezhhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-odern-directions-ofscientific-research-development-18-20-maya-2022-goda-chikago-ssha-arhiv/>
7. Єфімов М. М. Методика розслідування кримінальних правопорушень проти моральності: наукові та праксеологічні основи : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика». 2020. 392 с.
8. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими : Міжнародний документ ООН. Конвенція від 12.08.1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.
9. Капліна О. В. Проблеми вдосконалення нормативного регулювання проведення слідчих (розшукових) дій. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 1. С. 40–48. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkc_2015_1_6.

10. Коміссарчук Ю. А., Ряшко О. В. Підстави та процесуальний порядок проведення слідчого експерименту. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. Вип. 3. С. 248–260.

11. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9-10, № 11-12, № 13. Ст. 88.

12. Лазукова О. В. Особливий режим досудового розслідування в умовах воєнного, надзвичайного стану або у районі проведення антитерористичної операції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2018. 263 с.

13. Літвінова І. Ф. Підстави проведення слідчих (розшукових) дій та їх доказування у процесуальній діяльності прокурора. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 3. Том 2. С. 146–150.

14. Лоскутов Т. О. Правова регламентація допиту в умовах воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2022. Вип. 71. С. 315–320. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2022_71_55.

15. Лук'янчиков Б. Є., Стадник В. Я., Степанченко А. Д. Процесуальний порядок проведення допиту під час воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 392–394. URL : http://www.lsej.org.ua/4_2024/94.pdf.

16. Матисякевич В. Р., Антонюк П. Є. Можливості судових експертиз щодо встановлення обставин під час розслідування порушень законів та звичаїв війни // Судова експертиза в період дії воєнного стану: проблеми теорії та практики: збірник матеріалів І Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Київ, 29 лютого 2024 р.). Вінниця : ТВОРИ, 2024. С. 73–75.

17. Несінов О. М. Використання недоліків у висновках експертів на користь сторони захисту. *Адвокат*. 2017. № 3. URL : <https://iadvocate.com.ua/vykorystannya-nedolikiv-u-vysnovkah-ekspertivnakoryst-storony-zahystu/>.

18. Плетенець В. М. Сексуальне насильство в умовах воєнного стану в Україні: становище й шляхи підвищення ефективності його виявлення. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2022. № 2(98). С. 227–237.

19. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>.

20. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану : Закон України від 14.04.2022 р. 2201-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#Text>.

21. Рогатинська Н. Деякі особливості проведення слідчого експерименту у кримінальному провадженні. *Актуальні проблеми правознавства*. 2016. Вип. 2. С. 149–153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprpr_2016_2_30.

22. Щербаковський М. Г., Дементьев М. В. Перевірка висновку експерта. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 3 (98). С. 206–216.

Стаття надійшла до редакції 15.11.2024

Serhiy An. CHIZH,

PhD in Law

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS AS A METHOD OF VERIFYING EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS UNDER THE CONDITIONS OF THE LEGAL REGIME OF MARTYR STATE

The article is devoted to the study of the essence and place of individual investigative (search) actions in the system of procedural methods of verifying evidence in criminal proceedings under martial law. Attention is focused on the fact that the conduct of criminal proceedings related to martial law is a relatively new area of scientific research. A detailed analysis of the provisions of the Code of Criminal Procedure of Ukraine regulating the features of the conduct of individual investigative (search) actions under martial law is carried out, in particular, regarding the simplification of the procedural procedure for their conduct. It is determined that such investigative (search) actions as an investigative experiment, conducting an examination, using testimony during evidence under the legal regime of martial law, for the most part, cannot be carried out under the general conditions provided for by criminal procedural legislation. Proposals are made to improve criminal procedural activities aimed at the effectiveness of pre-trial investigation, observance of the rights and freedoms of participants in criminal proceedings.

Keywords: *criminal process, martial law, evidence, elements of the evidence process, verification of evidence, investigative (search) actions.*